

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot (przewodniczący)

SSN Adam Redzik (sprawozdawca)

SSN Paweł Wojciechowski

w sprawie ze skargi M. P.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn.
III AUa [...],

z udziałem Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej
i Spraw Publicznych 28 stycznia 2026 r.:

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie, sygn. III AUa [...] nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje M. P. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie kwotę 2.000 zł za okres od 5 stycznia 2024 r. do 28 stycznia 2026 r.;**
- 3. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej w sprawie III AUa 16/24 nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia doręczenia Prezesowi Sądu Apelacyjnego w Krakowie odpisu niniejszego postanowienia;**
- 4. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

Adam Redzik Oktawian Nawrot Paweł Wojciechowski

UZASADNIENIE

I.

I.1. Skargą na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki z 5 grudnia 2025 r. (data nadania w urzędzie pocztowym) M. P. (dalej także: Skarżąca) wniosła o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu prowadzonym pod sygn. III AUa 16/24 przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie doszło do przewlekłości postępowania.
2. zasądzenie na rzecz Skarżącej kwoty 20.000 zł;
3. zobowiązanie Sądu Apelacyjnego w Krakowie do niezwłocznego podjęcia czynności niezbędnych do rozpoznania sprawy, w tym wyznaczenia terminu rozprawy.

Uzasadniając wniesioną skargę Skarżąca wskazała, że w sprawie wystąpiła bezczynność, która nie znajduje żadnego usprawiedliwienia. Ze względu na przedmiot sprawy przewlekłość postępowania powoduje opóźnienie uzyskania środków niezbędnych do życia, pogorszenie jej sytuacji materialnej oraz długotrwały stres i niepewność.

I.2. W odpowiedzi na skargę na przewlekłość postępowania datowanej na 19 grudnia 2025 r. Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie zgłosił swój udział w sprawie i wniósł o oddalenie skargi, a w przypadku jej uwzględnienia o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania. Swoje stanowisko uzasadniał trudną sytuacją kadrową.

II.

II.1. 15 listopada 2022 r. do Sądu Okręgowego w Krakowie wpłynęło odwołanie Skarżącej od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dalej także: ZUS lub organ rentowy) z 29 września 2022 r., znak [...] oraz odpowiedź ZUS na to odwołanie. Sprawa prowadzona była pod sygn. VII U [...].

II.2. 19 października 2023 r. Sąd Okręgowy w Krakowie wydał wyrok w sprawie VII U [...].

II.3. 21 grudnia 2023 r. (data nadania w urzędzie pocztowym) organ rentowy wniósł apelację od powyższego wyroku, w której domagał się m.in. uzupełnienia materiału dowodowego.

II.4. Akta sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 5 stycznia 2024 r. 5 stycznia 2024 r. sporządzono raport z losowego przydziału sprawy III AUa [...] do referatu oczekującego. 11 stycznia 2024 r. zarządzono doręczenie odpisu apelacji wraz z odpowiednimi pouczeniami Skarżącej. 30 stycznia 2024 r. do Sądu Apelacyjnego w Krakowie wpłynęła odpowiedź Skarżącej na apelację.

II.6. Na podstawie zarządzenia z 31 stycznia 2024 r. akta zostały skierowane na kalendarz akt oczekujących. 22 kwietnia 2024 r. sporządzono raport z przydzielenia spraw z referatu oczekującego.

II.7. 10 grudnia 2024 r. do Sądu Apelacyjnego w Krakowie wpłynął wniosek ZUS o wypożyczenie akt organu rentowego. Po wyrażeniu zgody na wypożyczenie akt na okres 3 miesięcy, akta zostały zwrócone do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 14 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

III.1. Według art. 2 ust. 1 ustawy z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn.: Dz.U. 2023 poz. 1725, dalej: u.s.p.p.) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

W myśl art. 2 ust. 2 u.s.p.p. dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość

i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W ustawie o skardze na przewlekłość postępowania nie określono, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W orzecznictwie przyjmuje się, że pod pojęciem tym należy rozumieć wielomiesięczną beczynność sądu, polegającą na niewyznaczeniu rozprawy bądź niepodjęciu czynności (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 grudnia 2018 r., I NSP 40/18; z 11 września 2019 r., I NSP 88/19; z 14 listopada 2019 r., I NSP 151/19; z 12 maja 2020 r., I NSP 37/20; z 27 października 2020 r., I NSP 151/20). W odniesieniu do postępowania apelacyjnego wskazuje się, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku beczynności sądu drugiej instancji, polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej w ciągu 12 miesięcy od daty wpłynięcia apelacji (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 marca 2019 r., I NSP 88/18; z 6 września 2019 r., I NSP 74/19; z 31 października 2019 r., I NSP 134/19; z 19 grudnia 2019 r., I NSP 173/19).

III.2. Standardy co do trwania postępowania sądowego określił w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Trybunał ten stwierdził, że dla oceny tego, czy przewlekłość postępowania jest nieuzasadniona bierze się pod uwagę szczególne warunki sprawy, uwzględnienia się kryteria takie jak skomplikowanie (stopień złożoności) sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenia materii objętej skargą (zob. np. wyroki ETPCz: z 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie W.M. przeciwko Polsce; zob. M. A. Nowicki, *Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo*, Tom I – *Prawo do rzetelnego procesu sądowego*, Kraków 2001, s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo Trybunału, a także postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21),

W utrwalonym orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka uznano przy tym, że sprawa jest prowadzona przewlekłe, jeżeli trwa dłużej niż trzy lata w pierwszej instancji (zob. np. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 10 lipca 1984 r. w sprawie *Guincho* przeciwko Portugalii, nr 8990/80), a w dwóch instancjach powyżej pięciu lat (zob. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 7 lutego 2006 r. sprawie *Donnadieu* przeciwko Francji, nr 19249/02).

Opóźnienie zaistniałe w trakcie jednej z faz postępowania jest dopuszczalne, pod warunkiem, że łączny czas trwania postępowania nie jest nadmiernie długi (wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 8 grudnia 1983 r. w sprawie *Pretto i inni v. Włochy*; skarga nr 7984/77, zob. też postanowienia Sądu Najwyższego: z 4 stycznia 2023 r., I NSP 294/22; z 10 maja 2023 r., I NSP 35/23).

III.3. Akta sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 5 stycznia 2024 r. Niezwłocznie po wpływie akt podjęto czynności nakierowane na nadaniu apelacji dalszego biegu, w tym: sporządzono raport z losowego przydziału sprawy (do referatu oczekującego) oraz zarządzono doręczenie odpisu apelacji stronie przeciwnej. Odpowiedź Skarżącej na apelację wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 30 stycznia 2024 r. Raport z przydzielenia spraw z referatu oczekującego został sporządzony 22 kwietnia 2024 r.

Mając na względzie czas trwania postępowania apelacyjnego oraz przedstawiony wyżej opis czynności podejmowanych przez Sąd Apelacyjny w Krakowie należy stwierdzić, że postępowanie w sprawie toczącej się pod sygn. III AUa [...] prowadzone jest przewlekłe. Postępowanie apelacyjne toczy się przeszło 2 lata, zaś od ostatniej czynności nakierowanej na nadanie sprawie biegu (polegającej na wyznaczeniu sędziego referenta do sprawy) do dnia wniesienia skargi minęło 20 miesięcy. Mimo, że w niniejszej sprawie strony wymienily już pisma procesowe, to dotychczas nie wyznaczono terminu rozprawy, nie odniesiono się również do wniosków dowodowych zawartych w apelacji. W ocenie Sądu Najwyższego tak długi czas oczekiwania na podjęcie dalszych czynności w sprawie nie znajduje uzasadnienia. Sprawa nie jest zawiła pod względem faktycznym, zaś ewentualne skomplikowanie pod względem prawnym samo

w sobie nie może stanowić uzasadnienia opóźnienia jej rozpoznania na etapie postępowania apelacyjnego. Konieczne jest przy tym uwzględnienie, że przedmiot postępowania obligował sąd apelacyjny do szczególnie sprawnego rozpoznania sprawy. Wedle § 2 pkt 5 f) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, sprawy z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych dotyczące przyznania lub wstrzymania prawa do emerytury lub renty należą do kategorii spraw pilnych i jako takie powinny być rozpoznawane poza kolejnością wpływu. Również w orzecznictwie krajowym i międzynarodowym podkreśla się, że sprawy emerytalne oraz sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych wymagają nie tylko starannego, ale przede wszystkim szybkiego rozpoznania (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05, wyrok ETPCz z 30 października 1999 r., skarga nr 28616/95 w sprawie w sprawie Styranowski przeciwko Polsce, Reports 1998-VIII, s. 3376).

Bez znaczenia dla powyższego stwierdzenia pozostaje argumentacja Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie odnosząca się do sytuacji kadrowej sądu. Według utrwalonego orzecznictwa znaczny wpływ spraw, problemy kadrowe, jak i inne kłopoty organizacyjne pozostają bez wpływu na stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie, w której wniesiono skargę. Wskazuje się przy tym, że państwo ponosi odpowiedzialność za zapewnienie właściwej organizacji sądownictwa, w tym należytej obsady kadrowej sądów (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 maja 2019 r., I NSP 28/19; z 24 maja 2019 r., I NSP 29/19; z 5 czerwca 2019 r., I NSP 39/19; 27 października 2020 r., I NSP 145/20; z 9 grudnia 2020 r., I NSP 179/20).

W konsekwencji Skarb Państwa – Sąd Apelacyjny w Krakowie nie mógł zwolnić się w niniejszej sprawie z odpowiedzialności za przewlekłość postępowania wskazując na wieloletnie problemy kadrowe. Liczba spraw w odniesieniu do obsady kadrowej może co najwyżej prowadzić do stwierdzenia, że przewlekłość postępowania w niniejszej sprawie nie jest wynikiem zawinionych zaniedbań, co ostatecznie nie ma jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego.

W związku z powyższym, na podstawie art. 12 ust. 2 u.s.p.p., Sąd Najwyższy orzekł, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, doszło do przewlekłości postępowania.

III.4. Zgodnie z art. 12 ust. 4 u.s.p.p. uwzględniając skargę, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa sumę pieniężną w wysokości od 2.000 do 20.000 złotych. Wysokość sumy pieniężnej wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Na poczet tej sumy zalicza się kwoty przyznane już skarżącemu tytułem sumy pieniężnej w tej samej sprawie.

W orzecznictwie przyjmuje się, że suma pieniężna zasądzana w związku ze stwierdzoną przewlekłością ma stanowić swoistą rekompensatę za zwłokę w rozpoznaniu sprawy, a oprócz tego ma charakter sankcji dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 marca 2018 r., III SPP 14/18; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 64/18; z 9 grudnia 2020 r., I NSP 149/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21). Wysokość zasądzonej sumy powinna uwzględniać okoliczności sprawy i być proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 29 października 2014 r., KSP 8/14; z 14 października 2020 r., I NSP 111/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 161/20).

Postępowanie w sprawie rozpoczęło się wniesieniem odwołania przez Skarżącą, które wpłynęło do Sadu Okręgowego w Krakowie 15 listopada 2022 r. Postępowanie toczy się więc od przeszło 3 lata. Biorąc pod uwagę powyższe, a także mając na względzie, że dotychczas w sprawie nie przyznano Skarżącej żadnej kwoty pieniężnej tytułem rekompensaty za przewlekłość postępowania, Sąd Najwyższy przyznał Skarżącej od Skarbu Państwa – Sadu Apelacyjnego w Krakowie kwotę wynoszącą łącznie 2.000 zł za okres od 5 stycznia 2024 r. (tj. od dnia wpływu apelacji do Sądu Apelacyjnego w Krakowie) do 22 stycznia 2026 r. W ocenie Sądu Najwyższego wysokość tej kwoty jest proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla Skarżącej. W konsekwencji dalej idące żądanie skargi w powyższym zakresie podlegało oddaleniu jako niezasadne.

III.5. Zgodnie z art. 12 ust 2 u.s.p.p., na żądanie skarżącego lub z urzędu sąd zaleca podjęcie przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty albo przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze odpowiednich

czynności w wyznaczonym terminie, chyba że wydanie zaleceń jest oczywiście zbędne. Zalecenia nie mogą wkraczać w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy.

Na tej podstawie Sąd Najwyższy postanowił zalecić Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie podjęcie czynności zmierzających do wyznaczenia terminu rozprawy, nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia doręczenia Prezesowi Sądu Apelacyjnego w Krakowie odpisu niniejszego postanowienia.

[a.ł.]

Adam Redzik Oktawian Nawrot Paweł Wojciechowski